

Το Θείον φως (Vladimir Lossky)

/ [Θεολογία και Ζωή](#)

Image not found or type unknown

Η μετά του Θεού ένωσις είναι μυστήριο, το όποιον τελειούται εν τοις ανθρωπίνοις προσώποις.

Ο άνθρωπος εις την οδόν προς την ένωσιν ουδέποτε ελαττούται, ως προς την προσωπικότητα του, καίτοι αρνείται την ατομικήν του θέλησιν, τας φυσικάς του κλίσεις. Αρνούμενος ο άνθρωπος ελευθέρως παν ό,τι είναι εις αυτόν ατομικόν εκ φύσεως, ολοκληρούται εν χάριτι. Παν ό,τι δεν είναι εκούσιον, παν ό,τι δεν είναι συνειδητόν δεν έχει προσωπικήν αξίαν. Αι στερήσεις, οι πόνοι, δεν δύνανται να γίνουν οδός προς την ένωσιν, εάν δεν γίνουν αποδεκταί ελευθέρως. Εν τέλειον πρόσωπον λαμβάνει εν πλήρει συνειδήσει όλας τας αποφάσεις του· είναι ελεύθερον πάσης βίας, πάσης φυσικής ανάγκης. Όσον προοδεύει τις εις την οδόν της ενώσεως, τόσον περισσότερον συνειδητός γίνεται. Η συνείδησις αυτή εν τη

πνευματική ζωή καλείται γνώσις υπό των ασκητικών Πατέρων της Ανατολής. Εκδηλούται πλήρως εις τας υψηλότερας βαθμίδας της μυστικής οδού, ως η τελεία γνώσις της Αγίας Τριάδος. Δια τον λόγον αυτόν Ευάγγριος ο Ποντικός εταύτιζεν την βασιλείαν του Θεού με την γνώσιν της Αγίας Τριάδος, την συνείδησιν του αντικειμένου της ενώσεως. Αντιθέτως η άγνοια, εις το ακρότατον αυτής όριον, θα είναι η κόλασις - εσχάτη κατάπτωσις του προσώπου (1). Η πνευματική ζωή, η αύξησις του ανθρώπου εν τη χάριτι είναι πάντοτε συνειδητή, ενώ η άγνοια είναι σημείον αμαρτίας, «ο ύπνος της ψυχής». Οφείλομεν επομένως να είμεθα συνεχώς εν εγρηγόρσει, να διάγωμεν ως τέκνα φωτός («ώς τέκνα φωτός περιπατεΐτε» Εφ. ε' 9), κατά τον λόγον του Αποστόλου Παύλου: «ἔγειρε ὁ καθεύδων καί ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν καί ἐπιφάσει σοι ὁ Χριστός» (Εφ. ε', 14).

Η Αγία Γραφή είναι πλήρης εκφράσεων αναφερομένων εις το φως, εις την θείαν φωτοχυσίαν, εις τον Θεόν, ο οποίος καλείται «Φως». Δια την μυστικήν θεολογίαν

της Ανατολικής Εκκλησίας ταύτα δεν είναι μεταφοραί ή ρητορικά σχήματα, αλλά λόγοι εκφράζοντες μίαν πραγματικήν όψιν της θεότητας. Εάν ο Θεός καλήται Φως, είναι διότι δεν δύναται να μείνη ξένος εις την ημετέραν εμπειρίαν. Η «γνώσις», η συνείδησις του Θεού, πλην της εις τον ανώτερον βαθμόν, είναι μία εμπειρία του ακτίστου φωτός και αυτή δε ακόμη η εμπειρία αύτη είναι φως· «έν τῷ φωτί σου όψόμεθα φῶς» (Ψαλμ. 35, 10). Είναι αυτό το οποίον δεχόμεθα και υπό του οποίου καταλαμβανόμεθα εν τη μυστική εμπειρία. Δια τον Άγιον Συμεών τον Νέον Θεολόγον η εμπειρία του φωτός, η οποία είναι η συνειδητή πνευματική ζωή ή η «γνώσις», αποκαλύπτει την παρουσίαν της κεκτημένης υπό του ανθρώπου χάριτος:

«Οὐ γάρ ὁ οὐκ οἶδαμεν λαλοῦμεν, ἀλλ' ὁ οἶδαμεν μαρτυροῦμεν, ὅτι τό φῶς έν τῇ σκοτία ἤδη φαίνεται καί έν νυκτί καί έν ἡμέρα καί έντός καί έκτός. Ἐντός μέν έν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, έκτός δέ έν τῷ νοί περιλάμπον ἡμᾶς άνεσπέρως, άτρέπτως, άναλλοιώτως, άσχηματίστως, λαλοῦν, άνεργοῦν, ζῶν καί ζωοποιοῦν καί φῶς τούς λαμπομένους άπεργαζόμενον. Ἡμεῖς μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ Θεός φῶς έστί καί οί αὐτόν καταξιωθέντες ιδεῖν πάντες ὡς φῶς έθεάσαντο καί οί λαβόντες αὐτόν, ὡς φῶς αὐτόν έλαβον, ὅτι προπορεύεται έμπροσθεν αὐτοῦ τό φῶς τῆς δόξης αὐτοῦ καί δίχα φωτός άμήχανόν έστι φανῆναι αὐτόν. Καί οί μή ιδόντες τό φῶς αὐτοῦ, οὐδέ έκείνον είδον, ὅτι έκείνος τό φῶς έστί. Καί οί μή λαβόντες τό φῶς οὔπω τήν χάριν έλαβον οί γάρ τήν χάριν λαβόντες φῶς Θεοῦ καί Θεόν έλαβον, καθώς είπε τό φῶς, ὁ Χριστός «ένοικήσω έν αὐτοῖς καί έμπεριπατήσω». Οί δέ μήπω τοῦτο παθόντες ἢ άξιωθέντες, πάντες οί τοιοῦτοι υπό τόν πρό τῆς χάριτος νόμον είσί, δοῦλοι καί μαθηταί δούλων καί άκροαταί νόμου καί τέκνα παιδίσκης καί υιοί σκότους τυγχάνουσι, κᾶν βασιλεῖς κᾶν πατριάρχαι, κᾶν άρχιερεῖς κᾶν ιερεῖς, κᾶν άρχοντες κᾶν άρχόμενοι, κᾶν λαϊκοί κᾶν μονάζοντες, κᾶν άσκηταί κᾶν ἡγούμενοι, κᾶν πτωχοί κᾶν πλούσιοι, κᾶν άσθενεῖς κᾶν υγιεῖς τῷ σώματι πέλωσι. Πάντες γάρ οί έν σκότει καθήμενοι υιοί σκότους είσί καί μετανοῆσαι οὐ βούλονται. Ἡ γάρ μετάνοια θύρα έστίν έξάγουσα άπό τοῦ σκότους καί είσάγουσα είς τό φῶς. Ὁ οὔν προς τό φῶς μή είσελθών οὐ διῆλθε τήν θύραν τῆς μετανοίας καλῶς εί γάρ διῆλθεν, έγένητο άν έν φωτί. Ὁ δέ μή μετανοῶν άμαρτάνει, διότι οὐ μετανοεῖ. «Τῷ γάρ είδότι καλόν ποιεῖν καί μή ποιοῦντι, φησίν, άμαρτία αὐτῷ έστιν». Ὁ δέ ποιῶν τήν άμαρτίαν δοῦλος έστι τῆς άμαρτίας καί μισεῖ τό φῶς καί οὐκ έρχεται πρόσ τό φῶς, ίνα μή φανερωθῇ αὐτοῦ τά έργα» (2).

Εάν η ζωή εν τη αμαρτία είναι εκουσίως πάντοτε ασυνείδητος (κλείνομεν τους οφθαλμούς δια να μη ιδωμεν τον Θεόν), η ζωή εν τη χάριτι είναι μία συνεχής πρόοδος της γνώσεως, μία αυξανόμενη εμπειρία του θείου φωτός.

Κατά τον Άγιον Μακάριον τον Αιγύπτιον, η φλόγα της χάριτος ανημμένη υπό του Αγίου Πνεύματος εις τας ψυχάς των χριστιανών τας καθίστα ικανάς να φωτίζουν

ως λαμπάδες έμπροσθεν του Υιού του Θεού. Άλλοτε μεν το θείον τούτο φως αναλόγως της ανθρωπινής θελήσεως ενδυναμούται και απαστράπτει λαμπρώς, άλλοτε δε ελαττούται και δεν δίδει πλέον λάμπην εις τας εκ των παθών συγκεχυμένας καρδίας. «Διότι τό ἄϋλον καί θεϊον πῦρ φωτίζειν μέν ψυχάς καί δοκιμάζειν εἴωθεν, ὡσπερ ἄδολον χρυσόν ἐν καμίνῳ τό πῦρ ἐνήργησεν ἐν τοῖς ἀποστόλοις, ἠνίκα ἐλάλουν γλώσσαις πυρίναις. Τοῦτο τό πῦρ διά τῆς φωνῆς Παῦλον περιλάμπαν, τήν μέν διάνοιαν αὐτοῦ ἐφώτισεν, τήν δέ αἴσθησιν τῆς ὄψεως αὐτοῦ ἠμαύρωσεν. Οὐ γάρ χωρίς σαρκός εἶδεν ἐκείνου τοῦ φωτός τήν δύναμιν. Τοῦτο τό πῦρ ὤφθη Μωϋσῆ ἐν τῇ βάτῳ· τοῦτο τό πῦρ ἐν εἴδει ὀχήματος Ἡλίαν ἐκ τῆς γῆς ἤρπασε... ὅθεν καί ἄγγελοι καί τά λειτουργικά πνεύματα τούτου τοῦ πυρός τῆς λαμπρότητος μετέχουσι... Τοῦτο τοιγαροῦν τό πῦρ δαιμόνων ἐστί φυγαδευτήριον, καί ἁμαρτίας ἀναιρετικόν, ἀναστάσεως δέ δύναμις καί ἀθανασίας ἐνέργεια, ψυχῶν ἀγίων φωτισμός καί λογικῶν δυνάμεων σύστασις» (3). Αὐταί εἶναι αἱ θεῖαι ἐνέργειαι, αἱ «ἀκτῖνες θεότητος» δια τας οποίας ομιλεῖ ο Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης, δημιουργικά δυνάμεις, αἱ οποῖαι εισδύουν εις τον κόσμον και γίνονται γνωστά ἐκτός των κτισμάτων ως το ἀπρόσιτον φως, ἐν ᾧ κατοικεῖ ἡ Ἁγία Τριάς. Αἱ ἐνέργειαι παρεχόμεναι εις τους χριστιανούς δια του Ἁγίου Πνεύματος δεν εμφανίζονται πλέον ως ἐξωτερικοί αἰτίαι, ἀλλ' ως ἡ χάρις, ἐσωτερικόν φως, το οποίον μεταμορφώνει την φύσιν θεοῦν αὐτήν. «Ὅτι φῶς ὁ Θεός οὐ κατ' οὐσίαν, ἀλλά κατ' ἐνέργειαν λέγεται», λέγει ο Ἅγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς (4). Ὡς Θεός φανερούται, μεταδίδεται, δύναται να καταστή γνωστός, εἶναι Φως. Ο Θεός καλεῖται Φως, ὄχι μόνον κατ' ἀναλογίαν προς το υλικόν φως. Το θείον φως δεν ἔχει ἀλληγορικὴν και ἀφηρημένην τινά ἐννοιαν: εἶναι δεδομένον της μυστικῆς ἐμπειρίας. «Καί τό μέν θεϊον τοῦτο φῶς μέτρῳ δίδοται, καί τό μᾶλλον καί ἤττον ἐπιδέχεται, κατὰ τήν ἀξίαν τῶν ὑποδεχόμενων» (5). Ἡ τελεία θεωρία της θεότητος, ἡ οποῖα καθίσταται ορατή ἐν τῷ ἀκτίστῳ φωτί, εἶναι το «μυστήριον της ογδόης ἡμέρας» και ἀνήκει εις τον μέλλοντα αἰῶνα. Ἐν τούτοις ἐκεῖνοι οἱ οποῖοι εἶναι ἀξιοὶ δι' αὐτήν, ἐπιτυγχάνουν να ἴδουν «τήν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει» (Μαρκ. θ, 1) ἐκ της παρούσης ἤδη ζωῆς, ως εἶδον αὐτήν οἱ τρεῖς Ἀπόστολοι εις το ὄρος Θαβώρ.

Αἱ θεολογικά ἐρίδες περί της φύσεως του φωτός της Μεταμορφώσεως του Χριστοῦ περί το μέσον του 14ου αἰῶνος, κατὰ τας οποίας ἀντετάχθησαν οἱ υπερασπισταί της δογματικῆς παραδόσεως της Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας προς τους ἀνατολικούς θωμιστάς, ἀπέβλεπον κατὰ βάθος εις ἐν σπουδαιότατον θεολογικόν πρόβλημα. Ἐπρόκειτο περί της πραγματικότητος της μυστικῆς ἐμπειρίας, περί της δυνατότητος συνειδητῆς ἐπικοινωνίας μετά του Θεοῦ, περί της ἀκτίστου ἢ κτιστῆς φύσεως της χάριτος. Το θέμα του ἐσχάτου προορισμοῦ των ἀνθρώπων, ἡ ἰδέα της μακαριότητος, της θεώσεως διεκυβεύετο. Ἐγένετο μία σύγκρουσις μεταξύ της μυστικῆς θεολογίας και της θρησκευτικῆς φιλοσοφίας, ἢ μᾶλλον μιας

θεολογίας ιδεών, η οποία ηρνείτο να παραδεχθή παν ό,τι εφείνετο εις αυτήν ανοησία, «μωρία». Ο Θεός της Αποκαλύψεως και της θρησκευτικής εμπειρίας ευρέθη αντιμέτωπος προς τον Θεόν των φιλοσόφων και των σοφών επί του πεδίου του μυστικισμού και δια μίαν ακόμη φοράν η θεία μωρία εθριάμβευσε της ανθρωπίνης σοφίας. Υποχρεωμένοι να προσδιορίσουν την θέσιν των, να σχηματίσουν ιδέας των αληθειών, αι οποίαι υπερέκειντο πάσης φιλοσοφικής σκέψεως, οι φιλόσοφοι τελικώς εξέφρασαν μίαν κρίσιν η οποία εφάνη «μωρία» δια την ανατολικήν παράδοσιν: εβεβαίωνον την κτιστήν φύσιν της θεούσης χάριτος. Δεν θα επανέλθωμεν πλέον επί του θέματος, το οποίον ανεπτύξαμεν εις το 4ον Κεφάλαιον, εις το οποίον εγένετο λόγος περί της διακρίσεως μεταξύ της ουσίας και των ενεργειών του Θεού. Περαινόντες την μελέτην ημών, οφείλομεν να εξετάσωμεν τας θείας ενεργείας υπό μίαν άλλην έποψιν: υπό την έποψιν του ακτίστου φωτός, εν ω αποκαλύπτεται ο Θεός και μεταδίδεται εις εκείνους, οι όποιοι έρχονται εις ένωσιν μετ' Αυτού.

Το φως τούτο ή η έλλαμψις δύναται να προσδιορισθή ως ο ορατός χαρακτήρ της θεότητας, των ενεργειών ή της χάριτος, δια της οποίας γνωρίζεται ο Θεός. Το φως τούτο δεν είναι διανοητικής φύσεως, ως είναι ενίοτε η έλλαμψις του νοός με την αλληγορικήν και αφηρημένην έννοιαν. Πολύ δε περισσότερο δεν είναι μία αισθητή πραγματικότης. Εν τούτοις το φως τούτο πληροί συγχρόνως νουν και αισθήσεις αποκαλυπτόμενον εις τον όλον άνθρωπον και όχι εις μίαν των ιδιοτήτων του. Το θείον φως ως δεδομένον της μυστικής εμπειρίας υπέρκειται συγχρόνως των αισθήσεων και του νοός. Είναι άϋλον και ουδέν αισθητόν έχει δια τον λόγον αυτόν ο Άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος εις τα ποιήματα του το αποκαλεί «άόρατον πϋρ» και βέβαιοι την ορατότητα του:

«Έστι πϋρ τό θεϊον όντως Άκτιστον άόρατόν γε Άναρχον και άϋλον τε» (6), αλλά δε είναι πολύ περισσότερο νοητόν φως. Ο «Αγιορείτικος Τόμος», μία απολογία συνταχθείσα υπό των μοναχών του Αγίου Όρους κατά τας θεολογικάς διαμάχας περί του φωτός της Μεταμορφώσεως, διακρίνει το αισθητόν φως, το νοητόν και το άκτιστον, το υπερέχον εξ ίσου των δύο πρώτων· «Άλλου μέν φωτός ό νοϋς, έτέρου δέ ή αίσθησις άντιλαμβάνεσθαι πέφυκεν. Η μέν γάρ αίσθητοϋ, και τά αίσθητά ή αίσθητά δεικνύντος· τοϋ δέ νοϋ φως έστιν, ή έν νοήμασι κειμένη γνῶσις· οϋ τοϋ αυτοϋ τοίνυν φωτός, όψις τε και νοϋς άντιλαμβάνεσθαι πεφύκασιν, αλλά μέχρις άν κατ' οικείαν φύσιν και έν τοϊς κατά φύσιν ενεργή έκάτερον αυτών. Όταν δέ πνευματικής και υπερφυοϋς ευμοιρήσωσι χάριτος τε και δυνάμεως, αίσθησει τε και νῶ, τά υπέρ πασαν αίσθησιν και πάντα νοϋν οι κατηξιωμένοι βλέπουσιν..., ως οϊδε μόνος ό Θεός, και οι τά τοιαϋτα ενεργούμενοι» (7).

Η πλειονότης των Πατέρων, οι οποίοι ωμίλησαν περί της Μεταμορφώσεως,

μαρτυρούν την άκτιστον φύσιν, την θείαν φύσιν του φωτός του εμφανισθέντος εις τους Αποστόλους. Οι Άγιοι Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός, Κύριλλος Αλεξανδρείας, Μάξιμος, Ανδρέας Κρήτης, Ιωάννης ο Δαμασκηνός, Συμεών ο Νέος Θεολόγος, Ευθύμιος Ζηγαβινός εκφράζονται με το αυτό πνεύμα και θα ήτο πολύ άστοχον να ερμηνεύωμεν πάντοτε τα χωρία αυτά ως ρητορικός εμφάσεις. Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς αναπτύσσει την διδασκαλίαν ταύτην εν σχέσει προς το θέμα της μυστικής εμπειρίας. Το φως, το όποιον οι Απόστολοι είδον επί του Όρους Θαβώρ, είναι φυσική ιδιότης του Θεού. Αιώνιον, ατελεύτητον, υπάρχον εκτός χρόνου και τόπου, ενεφανίσθη εις τας θεοφανείας της Παλαιάς Διαθήκης ως η δόξα του Θεού: εμφάνισις τρομερά και αφόρητος δια τα κτίσματα καθ' όσον είναι εξωτερική, ξένη προς την ανθρωπίνην φύσιν προ Χριστού, εκτός της Εκκλησίας. Δια τον λόγον αυτόν, κατά τον Άγιον Συμεών τον Νέον Θεολόγον, ο Απόστολος Παύλος εις την προς Δαμασκόν οδόν μη έχων εισέτι την προς τον Χριστόν πίστιν ετυφλώθη και έπεσεν εις την γην από την λάμπιν του θείου φωτός (8). Αντιθέτως, η Μαγδαληνή Μαρία, κατά τον Άγιον Γρηγόριον τον Παλαμάν ηδυνήθη να ίδη το φως της Αναστάσεως, το οποίον επλήρου το μνημείον και καθίστα ορατόν παν ό,τι ευρίσκετο εντός αυτού, παρά το σκότος της νυκτός, «μήπω τῆς αίσθητῆς ἡμέρας τελέως έκφανείσης» (9). το φως εκείνο επίσης κατέστησεν αυτήν ικανήν, να ίδη τους αγγέλους και να συνομιλήση μετ' αυτών. Την στιγμὴν της ενανθρωπίσεως το θείον φως συνεκεντρώθη ούτως ειπείν εν τω Χριστώ, εν τω Θεανθρώπῳ, εν ω κατώκει σωματικῶς άπαν το πλήρωμα της θεότητος. Τούτο σημαίνει ότι η ανθρωπίνη φύσις του Χριστού εθεώθη δια της υποστατικής ενώσεως μετά της θείας φύσεως· ότι καίτοι ο Χριστός κατά την επίγειον ζωὴν Του εφώτιζε πάντοτε δια του θείου φωτός, τούτο έμενεν άόρατον δια την πλειονότητα των ανθρώπων. Η Μεταμόρφωσις δεν υπήρξε εν φαινόμενον προσδιοριζόμενον υπό χρόνου και τόπου: ουδεμία αλλαγή συνέβη δια τον Χριστόν κατ' εκείνην την στιγμὴν, ακόμη και εν τη ανθρωπινή Αυτού φύσει, αλλά αλλαγή τις εγένετο εν τη συνειδήσει των Αποστόλων, οι οποίοι έλαβον προς στιγμὴν την ικανότητα, να ιδούν τον διδάσκαλόν των, ως ήτο, καταυγαζόμενον εν τω αιωνίῳ φωτί της θεότητος Του (10). Δια τους Αποστόλους υπήρξε μία έξοδος εκ της ιστορίας, έλαβον γνώσιν τίνα της αιωνίου πραγματικότητος. Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς λέγει εις τας ομιλίαις Του περί της Μεταμορφώσεως: «...τῆς θεότητος ἔστι τό φῶς ἐκεῖνο, καί ἄκτιστόν ἔστι... οὐδέ τό φῶς ἐκεῖνο αἰσθητόν, οὐδέ οἱ ὀρῶντες αἰσθητικοῖς ἁπλῶς ἑώρων ὀφθαλμοῖς, ἀλλά μετασκευασθεῖσι τῇ δυνάμει τοῦ θείου Πνεύματος» (11).

Δια να ίδωμεν το θείον φως δια των σωματικῶν οφθαλμῶν, ως είδον τούτο οι Μαθηταί επί του όρους Θαβώρ, πρέπει να μετάσχωμεν αυτού του φωτός, να μεταμορφωθώμεν δι' αυτού εν τινι μέτρῳ. Η μυστική εμπειρία προϋποθέτει επομένως μεταβολήν τίνα της φύσεως ημῶν, μεταμόρφωσιν αυτής δια της χάριτος. Ο Άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς λέγει τούτο σαφώς: «ὁ θείας ἐνεργείας

εὐμοιρήσας καί τήν θείαν ἀλλοίωσιν ἡλλοιωμένος αὐτός ὄλος οἶον φῶς ἐστι, καί μετὰ τοῦ φωτός ἐστι, καί σύν τῷ φωτί γνωστῶς ὄρᾳ τά χωρίς τηλικαύτης ἀπορρήτου χάριτος ἀνέκφραστα τοῖς πᾶσιν, οὐχ ὑπέρ τὰς σωματικές αἰσθήσεις μόνον γεγονώς, ἀλλά καί ὑπέρ πᾶν ὅ,τι τῶν ἡμῖν γνωρίμων, πάντως δέ καί τοῖς ὑπέρ ἡμᾶς τῆ γε φυσική δυνάμει· Θεόν γαρ ὀρῶσιν οἱ κεκαθαρμένοι τήν καρδίαν κατά τόν ὑπό τοῦ Κυρίου ἀψευδῆ μακαρισμόν, ὅς φῶς ὦν κατά τήν θεολογικωτάτην Ἰωάννου τοῦ τῆς βροντῆς υἱοῦ φωνήν οἰκίζει τε καί ἐμφανίζει ἑαυτόν τοῖς ἀγαπώσιν αὐτόν, καί ἀγαπηθεῖσιν ὑπό αὐτοῦ» (12).

Το σῶμα δεν πρέπει να εἶναι ἐμπόδιον εἰς τήν μυστικήν ἐμπειρίαν· ἡ περιφρόνησις ὑπό του Μανιχαίου τῆς σωματικῆς φύσεως εἶναι ξένη πρὸς τὸν ὀρθόδοξον ἀσκητισμόν.... «Μὴ ἂν ψυχὴν μόνην, μήτε σῶμα μόνον λέγεσθαι ἄνθρωπον, ἀλλὰ τό συναμφοτέρον, ὃν δὴ καί κατ' εἰκόνα πεποιηκέναι Θεός λέγεται», λέγει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμάς (13). Το σῶμα πρέπει να ἐκπνευματοποιηθῆ, να γίνῃ «σῶμα πνευματικόν» κατά τήν ἐκφρασίαν του Ἀποστόλου Παύλου. Το ἐσχάτον τέλος ἡμῶν δεν εἶναι μία διανοητική μόνον θεωρία του Θεοῦ· εἰάν συνέβαινε οὕτως, ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν θα ἦτο ἀνώφελος. Οἱ μακάριοι θα ἴδουν τὸν Θεόν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐν τῇ πληρότητι τῆς κτιστῆς φύσεως τῶν. Δια τὸν λόγον αὐτόν ὁ «Ἁγιορείτικος Τόμος» ἀποδίδει ἀπὸ τῆς παρουσίας ζωῆς εἰς τήν ἐξαγνισθεῖσαν φύσιν του σώματος ὠρισμένης πνευματικῆς ἰκανότητος: «εἰ γάρ συμμαθέξει τότε τῇ ψυχῇ τό σῶμα τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν, καί νῦν δήπου συμμαθέξει, κατά τό ἐγχωροῦν.... καί αὐτό τά θεῖα πείσεται, καταλλήλως ἑαυτῷ, μετασκευασθέντος, καί ἀγιασθέντος, ἀλλ' οὐ καθ' ἕξιν νεκρωθέντος τοῦ τῆς ψυχῆς παθητικοῦ» (14).

Ἡ χάρις ὡς φῶς ἀρχὴ τῆς φανερώσεως δεν δύναται να παραμείνῃ ἀόρατος ἐν ἡμῖν. Δεν εἶναι δυνατόν να μὴ αἰσθανθῶμεν τὸν Θεόν, εἰάν ἡ φύσις ἡμῶν εἶναι πνευματικῶς υγιής. Ἡ ἀναισθησία ἐν τῇ πνευματικῇ ζωῇ εἶναι μία κατάστασις ἀνώμαλος. Πρέπει να δυνάμεθα να ἀναγνωρίζωμεν τὰς ἀτομικὰς καταστάσεις καὶ να κρίνωμεν τὰ φαινόμενα τῆς μυστικῆς ζωῆς. Δια τὸν λόγον αὐτόν ὁ Ἅγιος Σεραφεῖμ τοῦ Σαρον ἀρχίζει τὰς πνευματικὰς τοῦ διδασκαλίας δια τῶν λόγων: «ὁ Θεός εἶναι πῦρ, τὸ ὁποῖον ἀναζωογονεῖ καὶ καταφλέγει τὰς καρδίας. Εἰάν αἰσθανθῶμεν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν τὸ ἐκ τοῦ δαίμονος προερχόμενον ψύχος διότι ὁ δαίμων εἶναι ψυχρὸς ἀς ἐπικαλεσθῶμεν τὸν Κύριον καὶ Αὐτός θα ἔλθῃ καὶ θα ἀναζωπύρωσῃ τὴν καρδίαν ἡμῶν δια τῆς πρὸς Αὐτόν καὶ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης. Καὶ πρὸ τῆς θερμότητος τοῦ ἰδικοῦ Τοῦ προσώπου τὸ ψύχος τοῦ ἐχθροῦ θα διαλυθῇ» (15). Ἡ χάρις θα γίνῃ γνωστὴ ὡς ἡ χαρὰ, ἡ εἰρήνη, ἡ ἐσωτερικὴ θερμότης, ὡς τὸ φῶς. Αἱ καταστάσεις ἀκηδίας, τῆς «μυστικῆς νυκτός», δεν ἔχουν τὴν αὐτὴν ἐννοίαν εἰς τὴν πνευματικότητα τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἐρχεται ὀλονέν εἰς στενωτέραν ἐνῶσιν μετὰ

του Θεού, δεν δύναται να μείνη εκτός του φωτός. Εάν ευρίσκεται βεβυθισμένον εις τα σκότη, είναι διότι η φύσις του ημαυρώθη υπό τινός αμαρτίας, η διότι ο Θεός δοκιμάζει αυτό, δια να αύξηση έτι περισσότερο τον ζήλον του. Αι καταστάσεις αύται παρέρχονται δια της υπακοής και της ταπεινοφροσύνης εις τας όποιας ο Θεός άπαντα φανερούμενος εκ νέου εις την ψυχήν, μεταδίδων το φως Του εις τον άνθρωπον, τον οποίον επ' ολίγον είχεν εγκαλείψει. Η ακηδία είναι μία νοσηρά κατάστασις, η οποία δεν πρέπει να είναι διαρκής· ουδέποτε εθεωρήθη υπό των ασκητικών και μυστικών συγγραφέων της ανατολικής παραδόσεως ως απαραίτητος και κανονικός σταθμός της οδού προς την ένωσιν. Εις την οδόν ταύτην είναι εν σύνηθες δυστύχημα, πάντοτε όμως επίφοβον. Αποτέλεσμα της ακηδίας είναι η λύπη, η ανία, η ψύξις της καρδιάς, η οποία δημιουργεί την αναισθησίαν. Είναι μία δοκιμασία η οποία θέτει τον άνθρωπον εις τα όρια του πνευματικού θανάτου. Διότι η προς την αγιότητα άνοδος, ο άγων δια το θείον φως, δεν είναι ακίνδυνος. Εκείνοι οι όποιοι αναζητούν το φως, την συνειδητήν εν τω Θεώ ζωήν, διατρέχουν ένα μεγάλον πνευματικόν κίνδυνον, αλλά ο Θεός δεν τους αφήνει να πλανώνται εις τα σκότη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- (1). «Κεφάλαια πρακτικά», 33,25, PG 40, 1268 A.
- (2). Κατήχησις ΚΗ'.
- (3). Όμιλία 25, 9, 10, PG 34, 673 B C.
- (4). «Κατά Άκίνδυνου», PG 150, 823.
- (5). Γρηγ. Παλαμά, «Όμιλία εις τήν Μεταμόρφωσιν», PG 151, 448 B. Ιδέ την υπέροχον μελέτην του M gr. Basile Krivocheine, «Η άσκητική και θεολογική διδασκαλία του Άγίου Γρηγορίου του Παλαμα», Seminarium Kondakovianum 8, Prague 1936, σ. 99-154. Μετ. εις την γερμ. υπό Hugolin Landvogt, εις το « Das ö stliche Christentum », 8, 1939.
- (6). Εκδ. Σμύρνης, 1886, 2 μέρος, σ. 1.
- (7). Αγιορείτικος Τόμος, PG 150, 1833 D.
- (8). Λόγος 57, Ι, εκδ. ρωσ. του Αγ. Όρους 2 σ . 36· Γρηγ. Παλαμ. «Κεφαλ. φυσικά» κ.λ.π. PG 150, 1169 A.
- (9). Λόγος 20, PG 151, 268 A B.
- (10). Αγιορείτικος Τόμος, PG 150, 1232 C.
- (11). Λόγος 34, PG 151, 433 A B.
- (12). Λόγος «Εις τα Εισόδια της Θεοτόκου», Εκδ. Σοφοκλέους του εξ Οικονόμων, Αθήναι 1861 σ. 175 -177.
- (13). «Διάλογος περί ψυχής και σώματος» PG 150, 1361 C.
- (14). PG 150, 1233 B -D.
- (15). Relation de la vie et des oeuvres du P. Séraphin, de bienheureuse mémoire, hiéromoine et reclus de Saron, Μόσχα 1851, σελ. 63. (Ρωσ.)

Το θείον φως

Vladimir Lossky, Η μυστική θεολογία της Ανατολικής Εκκλησίας,
Θεσσαλονίκη 1964, μτφρ. Πρεσβυτέρας Στέλλας Κ. Πλευράκη,
σελ. 259-269

Πηγή: orthodoxfathers.com